

Ekonomik kriz üzerine

Aşağıdaki metin Marksist Tutum'dan alınmıştır.

Sınai Kriz

Geçen yüzyılın sonları ve bu yüzyılın başları, kapitalizm tarafından öylesi ezici bir ilerlemeyle damgalandı ki, çevrimsel krizler artık “rastlantısal” sıkıntılardan öte bir şey olarak görülmüyordu. Hemen hemen evrensel olan kapitalist iyimserlik yılları boyunca, Marx'ı eleştirenler, tröstlerin, sendikaların ve kartellerin ulusal ve uluslararası gelişiminin pazarın planlı kontrolünü başlattığını ve kriz üzerindeki nihai zaferi müjdelediğini temin ediyorlardı. Sombart'a göre, krizler savaştan önce kapitalizmin kendi mekanizması tarafından zaten “ortadan kaldırılmıştı”, böylece de “kriz sorunu bugün bizi ilen ilgilendirmiyor”du. Şimdi, yalnızca on yıl sonra, Marx'ın teşhisi trajik sağlamlığının tüm ölçüleriyle tam da günümüzde karşımıza dikilmişken, bu sözler kof maskaralık gibi geliyor. Kanı zehirlenmiş bir organizmada, her rastlantısal hastalık kronik bir karaktere bürünme eğilimindedir; aynı şekilde, krizler, tekelci kapitalizmin kokuşmuş organizmasında özellikle öldürücü bir biçime bürünür.

Tekellerin gerçek varlığını yarım yamalak inkâr etmeye çalışan kapitalist basının, kapitalist anarşiyi de yarım yamalak inkâr etmek için bu aynı tekellere başvurması vurgulanmaya değer. Eğer altmış aile Birleşik Devletler'in ekonomisini kontrol ediyorsa, diye ironik bir biçimde gözlemliyor *New York Times*, “bu, Amerikan kapitalizminin bırakın plansız olmasını, muazzam bir ustalıkla örgütlenmiş olduğunu gösterir.” Bu argüman hede ıskalıyor.

Kapitalizm, eğilimlerinden bir tekini bile nihai sonuna kadar geliştirme yeteneğinde olmamıştır. Tıpkı zenginliğin yoğunlaşması orta sınıfları ortadan kaldırmadığı gibi, tekel de rekabeti ortadan kaldırmaz, ancak hızla onun üstüne yürür ve onu ezer. Altmış ailenin her birinin “plan”ından az olmamak üzere bu

planların türlü çeşitlemeleri de, ekonominin farklı dallarını koordine etmekle en küçük bir şekilde bile ilgilenmeyip, diğer kliklerin ve tüm ulusun pahasına kendi teknelci kliklerinin kârlarını arttırmakla ilgilenmektedir. Bu planların kesişmesi, ulusal ekonomideki anarşiyi son tahlilde yalnızca derinleştirir. Teknelci diktatörlük ve kaos birbirini dışlamaz; bilâkis birbirlerini besler ve tamamlar.

Sombart, kendi “biliminin”, kriz sorunuyla düpedüz ilgisiz olduğunu ilân ettikten bir yıl sonra, Birleşik Devletler’de 1929 krizi patlak verdi. Birleşik Devletler ekonomisi görülmemiş refahın doruklarından korkunç bir takatsizlik uçurumuna yuvarlandı. Marx’ın zamanında hiç kimse böylesi şiddetli sarsıntıları tasavvur edemezdi! Birleşik Devletler’in ulusal geliri ilk kez 1920’de, altmış dokuz milyar dolara yükseldi, ancak hemen arkasından gelen birkaç yılda elli milyar dolara düştü, yani yüzde 27’lik bir düşüş. Ulusal gelir sonraki birkaç yıllık refahın sonucu olarak, 1929’da tekrar seksen bir milyar dolarlık en yüksek seviyesine yükseldi, ancak 1932’de kırk milyar dolara düştü, yani yarıdan da fazla! “Sadece” iki milyon işsiz var olduğu 1929 yılının emek ve gelir normlarını alırsak, 1930-1938 arası dokuz yıl boyunca, yaklaşık olarak kırk üç milyon iş-yılı ve 133 milyar dolarlık ulusal gelir kaybedildi. Eğer tüm bunlar anarşi değilse, bu sözcüğün anlamı nedir?

“Çöküş Teorisi”

Orta sınıf aydınlarının ve sendika bürokratlarının kalpleri de, kafaları da, Marx’ın ölümü ile Dünya Savaşının patlak vermesi arasındaki dönemde, kapitalizmin başarıları tarafından neredeyse bütünüyle fethedilmişti. Devrim fikri barbarlığın yalnızca bir kalıntısı gibi görünürken, tedrici ilerleme (“evrim”) fikri, her zaman için sağlam bir kir olarak görülüyordu. Marx’ın, sermayenin artan yoğunlaşması, sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi, derinleşen krizler ve kapitalizmin felâketvari çöküşü ile ilgili teşhisleri, kısmen düzeltilerek ve daha kesin bir hale getirilerek ıslah edilmedi, tersine, ulusal gelirin daha dengeli dağılımı, sınıf çelişkilerinin yumuşaması ve kapitalist toplumun aşamalı ıslahı ile ilgili, nitelik olarak tam ters teşhislerle karşılandı. Klasik dönem sosyal demokratlarının en yeteneklisi Jean Jaurés, politik demokrasiyi tedrici bir biçimde toplumsal bir içerikle dolduracağını umuyordu. Reformizmin özü burada yatmaktadır. Alternatif teşhis buydu. Bundan

geriye ne kaldı?

Zamanımızda tekelci kapitalizmin yaşamı bir krizler zinciridir. Her kriz bir felâkettir. Bu kısmi krizlerden gümrük tarifeleri, enflasyon, hükümet harcamalarının ve borçlarının artışı vasıtasıyla kurtulma gerekliliği, katmerli, daha derin ve daha yaygın krizler için zemin hazırlar. Pazar için, hammadde için, sömürgeler için verilen mücadeleler, askeri felâketleri kaçınılmaz kılar. Ve en önemlisi, devrimci felâketleri hazırlar. Yaşlanan kapitalizmin giderek daha “sakin, ağırbaşlı ve makul” hale geleceği düşüncesinde Sombart’a katılmak gerçekten de kolay değil. Onun son akıl kırıntılarını da kaybetmekte olduğunu söylemek daha yerinde olur. “Çöküş teorisinin” barışçıl gelişim teorisine karşı, her olayda zafer kazandığına dair şüphe duyulamaz.

Kapitalizmin Çürümesi

Pazarın denetimi toplum için her ne kadar pahalıya patlasa da, belirli bir safhaya kadar, yaklaşık olarak Dünya Savaşına kadar, insanoğlu, kısmi ve genel krizlerden geçerek büyüdü, gelişti ve kendisini zenginleştirdi. Üretim araçlarının özel mülkiyeti, bu dönemde görece olarak ilerici bir etken olmayı sürdürdü. Ancak şimdi değer yasasının kör denetimi daha fazla hizmet etmeyi reddediyor. İnsanın ilerlemesi çıkmaz bir sokakta sıkışıp kalmıştır. Teknik düşüncenin son zaferlerine rağmen, maddi üretici güçler artık gelişmiyor. Ekonominin temel dallarındaki yeni yatırımların tıkanmasının bir sonucu olarak dünya inşaat sanayisindeki durgunluk, gerilemenin en belirgin ve hatasız belirtisidir. Kapitalistler kendi sistemlerinin geleceğine artık kolayca inanmıyorlar. Hükümet tarafından teşvik edilen yatırımlar, vergilerin yükselmesi ve “serbest” ulusal gelirin daralması anlamına gelir, özellikle de hükümetin yeni yatırımlarının ana bölümü doğrudan savaş hedefleri için tasarlandığı sürece.

Kuruma(1), insanın en temel yaşamsal gereksinimlerine sıkı sıkıya bağlı olan, insan faaliyetinin en antik alanında - tarım alanında - özellikle ölümcül ve alçaltıcı bir niteliğe bürünmüştür. Özel mülkiyetin en gerici biçimi olan küçük toprak sahipliğinin tarımın gelişiminin önüne diktiği engellerle artık tatmin olmayan

kapitalist hükümetler, hiç de ender olmayan bir şekilde, üretimi, gerileme döneminde loncalardaki zanaatkârları ürküten yasal ve idari önlemler yardımıyla, yapay bir biçimde sınırlamak zorunda kaldılar. En güçlü kapitalist ülke hükümetinin, çiftçilere delerini kesmeleri için, yani zaten düşmekte olan ulusal geliri suni olarak azaltmak için prim dağıtması tarihe geçecektir. Sonuç kendiliğinden görülüyor: Deneyim ve bilim tarafından sağlanan muazzam üretici olanaklara rağmen, açların, yani insanoğlunun büyük çoğunluğunun sayısının gezegenimizin nüfusundan daha hızlı artmaya devam ettiği bir dönemde, tarım ekonomisi çürümüş bir krizden çıkmıyor. Muhafazakârlar, böylesi yıkıcı çılgınlıklara batmış toplumsal düzeni savunmayı duyarlı politika olarak görüyorlar ve bu çılgınlığa karşı sosyalist savaşı yıkıcı ütopyacılık olarak mahkûm ediyorlar.

Faşizm ve New Deal

Tarihsel olarak ölüme mahkûm edilen kapitalizmi korumak için, bugün dünya arenasında iki yöntem birbiriyle yarışıyor; tüm dışavurumlarıyla faşizm ve New Deal. Faşizm, proletaryanın sınıf mücadelesinin yeniden canlanışının önüne geçmek için programını, işçi örgütlerinin yıkılması, sosyal reformların yok edilmesi ve demokratik hakların tümünden imhası üzerine kuruyor. Faşist devlet işçilerin gerilemesini ve orta sınıfların yoksullaştırılmasını, resmi ağızlarda “ulusu” ve “ırkı” - çürüten kapitalizmi simgeleyen küstah kavramlar - korumak adına meşrulaştırıyor.

Emperyalist demokrasiyi, işçi ve çiftçi aristokrasisine rüşvet verme yoluyla korumaya çalışan New Deal politikası, geniş kapsamıyla sadece en zengin uluslar için uygulanabilir ve bu bağlamda da aslen Amerikan politikasına eşdeğerdir. Hükümet, onları ücretleri yükseltmeye ve işgününü kısaltmaya, böylece de nüfusun satın alma gücünü yükselterek üretimi genişletmeye teşvik ederek, bu politikanın maliyetinin bir kısmını tekellerin sırtına yüklemeyi denedi. Léon Blum da bu vaazı ilkokul Fransızcasına tercüme etmeye girişti. Boşuna! Fransız kapitalistleri de tıpkı Amerikan kapitalizmi gibi üretim hatırına değil, kâr için üretiyorlar. Eğer bunu yapmakla ulusal gelirdeki kendi payı artacaksa, üretimi kısalmaya ve hatta mamul ürünleri yok etmeye dahi her zaman hazırdır.

New Deal programı haydi haydi tutarsızdır; hükümet bir yandan sermaye kodamanlarına bolluğun kıtlığa karşı avantajları hakkında vaazlar verirken, bir yandan da üretimde kısıntıya gitmeleri için teşvik dağıtıyor. Daha büyük bir kafa karışıklığı mümkün mü? Hükümet, kendisini eleştirenleri şu meydan okumayla çürütüyor: Daha iyisini yapabilir misin? Tüm bunların anlamı kapitalizm temelinde durumun ümitsiz olduğudur.

1933'ten başlayarak, yani son altı yıl boyunca, federal hükümet, devlet ve belediyeler işsizlere yaklaşık olarak on beş milyar doları yardım olarak dağıttılar; kendi başına oldukça yetersiz ve ücretlerden kaybedilen miktarın yalnızca küçük bir bölümünü temsil eden, fakat aynı zamanda ulusal gelirdeki düşüş göz önüne alınınca muazzam bir rakam. Nispeten bir ekonomik canlanma yılı olan 1938 süresince, Birleşik Devletler'in ulusal borcu iki milyar dolar artarak, otuz sekiz milyar dolara yükseldi, yani Dünya Savaşının sonundaki en yüksek seviyesini on iki milyar dolar aştı. 1939'un hemen başlarında kırk milyar doları geçti. Ya sonra? Ulusal borcun tırmanışı elbette ki yeni gelecek kuşakların üzerinde bir yükür. Oysa bizzat New Deal, ancak geçmiş kuşaklar tarafından biriktirilmiş muazzam zenginlik sayesinde mümkün olabildi. Yalnızca çok zengin bir ulus böylesi savurgan bir politikaya müsamaha gösterebilir. Ancak böylesi bir ulus dahi, geçmiş kuşaklar pahasına yaşamını sonsuza kadar sürdüremez. Sahte başarıları ve ulusal borçta gerçekten yarattığı artışla New Deal politikası, kaçınılmaz olarak vahşi kapitalist gericiliğe ve emperyalizmin tahripkâr patlamasına yol açmaktadır. Bir başka deyişle, faşizmin politikasıyla aynı kanallara yönelmiştir.

Anormallik mi, norm mu?

İçişleri Sekreteri Harold L. Ickes, Amerika'nın, "tarihteki en acayip anormalliklerden biri" olarak, biçimde demokratik, özde otokratik olduğunu düşünüyor: "En azından 1933'e (!) kadar, sırası geldiğinde çok az sayıdaki hissedarların denetimindeki tekeller tarafından yönetilen, çoğunluk egemenliğinin ülkesi Amerika." Roosevelt'in gelişiyle tekellerin egemenliğinin son bulduğu ya da zayıfladığı iması hariç teşhis doğru. Ickes'in "tarihteki en acayip anormalliklerden biri" olarak adlandırdığı şey, gerçekte kapitalizmin su götürmez normudur. Güçlünün zayıf, azınlığın çoğunluk, sömürücülerin emekçiler üzerindeki

egemenliği, burjuva demokrasisinin temel bir yasasıdır. Birleşik Devletler'i diğer ülkelerden ayıran şey, sadece onun kapitalizminin çelişkilerinin daha büyük ölçekli ve daha iğrenç olmasıdır. Feodal bir geçmişin yokluğu, zengin doğal kaynaklar, çalışkan ve girişimci bir halk, kısacası, demokrasinin kesintisiz bir gelişimini haber veren tüm önkoşullar, gerçekten de inanılmaz yoğunlukta bir zenginliği beraberinde getirdi.

Bu kez, muzaffer sona dek tekellerle mücadele etmeye söz veren Ickes, pervasızca, Franklin D. Roosevelt'in öncelleri olan Thomas Jefferson, Andrew Jackson, Abraham Lincoln, Theodor Roosevelt ve Woodrow Wilson'a kadar uzanıyor. "Hemen hemen tüm ya da en büyük tarihsel şahsiyetlerimiz" diyor 30 Aralık 1937'de, "zenginliğin ve iktidarın birkaç elde aşırı yoğunlaşmasını engellemek ve kontrol altına almak için verdikleri kararlı ve cesur mücadeleyle ünlüdürler." Ancak bu "kararlı ve cesur mücadele"nin meyvesinin, plütokrasinin(2) demokrasiye tam egemenliği olduğu, onun kendi sözlerinden çıkıyor.

Bazı anlaşılmaz nedenlerden ötürü, Ickes, zaferin bu sefer garantilediğini, mücadelenin "New Deal ile orta derecede aydın işadamları arasında değil, New Deal ile Birleşik Devletler'deki tüm diğer işadamlarını egemenliklerinin terörüne boyun eğdiren altmış Bourbon ailesi arasında olduğunu" halkın anlamasının sağlandığını düşünüyor. Bu yetkin konuşmacı, "Bourbonlar"ın, demokrasiye ve "en büyük tarihsel şahsiyetler" in çabalarına rağmen, tüm aydın işadamlarına boyun eğdirmeyi nasıl olup da başardıklarını açıklamıyor. Rockefellerlar, Morganlar, Mellonlar, Vanderbiltler, Guggenheimler, Fords & Co., Amerika'yı, Cortez'in Meksika'yı zapt ettiği gibi dışarıdan zapt etmediler; onlar, "halkın" ya da daha kesin olarak, "aydın sanayici ve işadamları"nın içinden çıktılar ve Marx'ın kehanetini doğrular bir şekilde de, kapitalizmin doğal zirvesi haline geldiler. En parlak dönemdeki genç ve güçlü bir demokrasi, zenginliğin yoğunlaşmasını süreç henüz başlangıç dönemindeyken kontrol edemediği halde, yıkılmakta olan bir demokrasinin, en üst sınırına ulaşmış sınıfsal çelişkileri zayıflatabileceğine bir an için bile inanmak mümkün müdür? Ne olursa olsun, New Deal deneyimi böylesi bir iyimserlik için hiçbir temel yaratmadı. Büyük iş dünyasının hükümet aleyhine ithamlarını çürüten Robert H. Jackson - idari meclislerde üst düzey bir kişi -, Roosevelt döneminde sanayi kodamanlarının kârlarının, Hoover'in son başkanlık

dönemi sırasında kendilerinin dahi hayal edemeyecekleri kadar yükseldiğini rakamlarla ispatladı; bundan da her halükârda, Roosevelt'in tekellere karşı mücadelesinin kendi öncellerinin mücadelelerinden daha büyük bir başarıyla taçlanmadığı sonucu çıkar.

Reformcular, her ne kadar kendilerini kapitalizmin temellerini savunmak için göreve çağırılmış hissetseler de, eşyanın tabiatına uygun olarak, onun yasalarını polisiye ekonomik önlemlerle kontrol altına almakta ne kadar güçsüz olduklarını gösterdiler. Ahlâk dersi vermekten başka ne yapabilirlerdi ki? New Deal'ın diğer kabine üyeleri ve politika yazarları gibi Ickes da, sonunda, demokrasinin adap ve ilkelerini unutmamaları için tekellere yalvarma noktasına geliyor. Şimdi bunun yağmur duasına çıkanlardan ne farkı var? Şüphesiz, Marx'ın üretim araçlarının sahiplerine bakışı çok daha bilimseldir. *Kapital*'den okuyoruz: "Bir kapitalist olarak, o, yalnızca sermayenin bir kişileşmesidir. Ruhu sermayenin ruhudur. Ancak sermaye yaşamda tek bir amaca sahiptir; artı-değer yaratmak." Kapitalistin tavrı, onun bireysel ruhunun özellikleri veya İçişleri Bakanının lirik sızlanmaları tarafından belirlenseydi, ne ortalama fiyatlar, ne ortalama ücretler, ne muhasebecilik, ne de tüm kapitalist ekonomi mümkün olabilirdi. Muhasebecilik, tarihin materyalist kavranışı lehine güçlü bir argüman olarak halen işlemeye devam ediyor.

Hukuki Şarlatanlık

Birleşik Devletler Adalet Bakanı Homer S. Cummings, Kasım 1937'de, "Tekelciliği yıkmadığımız sürece, tekel, reformlarımızın çoğunu yıkmanın ve sonuçta da ortak yaşam standartlarımızı düşürmenin yollarını bulacaktır" diyor. "Zenginliğin ve ekonomik kontrolün aşırı yoğunlaşmasına doğru bir eğilimin aşikâr olduğunu" kanıtlamak için ürkütücü rakamlar alıntılaman Cummings, aynı zamanda da tröstlere karşı yasal ve hukuki kavganın hiçbir yere ulaşmayacağını kabul etmek zorunda kalıyor. Bu bir "ekonomik sonuçlar" sorunuyken, "uğursuz bir amacı kabul ettirmek zordur" diye şikayet ediyor. İşte konu tam da bu! Bundan daha da kötüsü: Tröstlere karşı hukuki mücadele, "daha kahrolası bir karışıklığa" yol açtı. Bu isabetli laf kalabalığı, demokratik yargının Marksist değer yasasına karşı savaşında çaresizliğini oldukça yerinde ifade ediyor. Ekonomik düşünce

alanındaki ümitsiz şarlatanlığa fazlasıyla tanıklık eden bu görevleri, Cummings'ın hale Frank Murphy'nin çözmekte daha şanslı olacağını ummak için hiçbir neden yoktur.

Dünü Geri Getirmek

Roosevelt Hükümetinin eski Bütçe Müdürü Profesör Lewis W. Douglass, hükümeti "tekellere bir alanda saldırırken diğer pek çok alanda teşvik ettiği" için ayıpladığında, ona katılmamak elde değil. Yine de eşyanın doğası gereği başka türlü olamaz. Marx'a göre, hükümet egemen sınıfın yürütme komitesidir.

Tekeller bugün egemen sınıfın en güçlü kesimidir. Hükümet hiçbir durumda genel olarak tekellere karşı, yani onun arzusu uyarınca egemenliğini yürüttüğü sınıfa karşı savaşamaz. Tekelin bir dalına saldırırken başka bir dalı içinden kendisine müttefik aramak zorundadır. Bankalarla ve hafif sanayi ile birlik olarak, ağır sanayi tröstlerine karşı arızı darbeler indirebilir; ama bu tröstler bundan dolayı inanılmaz kârlar elde etmeyi durdurmayacaklardır.

Lewis Douglas, resmi şarlatanlığın karşısına bilimi değil, başka türden bir şarlatanlığı koyuyor. Tekelin kaynağını kapitalizmde değil korumacılıkta buluyor ve buna uygun olarak da, toplumun kurtuluşunu üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasında değil, gümrük tarifelerinin düşürülmesinde buluyor. "Pazarların özgürlüğü yeniden sağlanmadıkça" diye kehanette bulunuyor, "kurumların - girişim, konuşma, eğitim, din - özgürlüğü şüphelidir." Başka bir deyişle, uluslararası ticaret özgürlüğü yeniden sağlanmaksızın, demokrasi, nerede ve kaç yıldır yaşıyor olursa olsun, yerini ya devrimci ya da faşist bir diktatörlüğe bırakmak zorundadır. Ancak uluslararası ticaret özgürlüğü, iç ticaret özgürlüğü, yani rekabet olmaksızın düşünülemez. Ve rekabet özgürlüğü tekel egemenliği altında düşünülemez. Ne yazık ki, Douglas, tıpkı Ickes gibi, Jackson gibi, Cummings gibi ve bizzat Roosevelt gibi, tekelci kapitalizme karşı reçetesini ve böylelikle de bir devrime ya da totaliter bir rejime karşı reçetesini bize tanıtmaya zahmetine girmedir.

Ticaret özgürlüğü de, aynı rekabet özgürlüğü gibi, aynı orta sınıfın refahı gibi, geri getirilemeyecek olan geçmişe aittir. Dünyü geri getirmek, şimdilerde kapitalizmin demokratik reformcularının yegâne reçetesidir; küçük ve orta ölçekli sanayicilere ve işadamlarına daha fazla özgürlüğü geri getirmek, para ve kredi sistemini kendi lehlerine çevirmek, pazarı tröstlerin idaresinden kurtarmak, menkul kıymetler borsasından profesyonel spekülörleri tasfiye etmek, uluslararası ticaret özgürlüğünü yeniden sağlamak, vs., vs..

Reformcular, makine kullanımını sınırlama ve toplumsal dengeyi bozan ve pek çok üzüntüye neden olan tekniğe yasaklama getirme hayalleri dahi kuruyorlar. Bu hususta, önde gelen bir Amerikalı bilim adamı, sert bir alayla, görünüşe göre güvenliğin ancak mutlu amipe, ya da bu başarılamazsa, kanaatkâr domuza geri dönülerek sağlanabileceğine işaret etmektedir.

Millikan ve Marksizm

Yine de ne yazık ki bu önemli bilim adamı, Dr. Robert A. Millikan, ileriden çok geriye bakar görünüyor. 7 Aralık 1937'de bilimi savunmak adına konuşurken şu gözlemini aktarıyordu: "Birleşik Devletler istatistikleri, bilimin en hızla uygulandığı son elli yıldır, başarıyla istihdam edilen nüfus oranının sürekli olarak yükseldiğini göstermektedir." Bilim savunusu kılığı altında yapılan bu kapitalizm savunusunun sevindirici olduğu söylenemez. "Güncel koşullarla bağlantının kopması" ve ekonomi ile tekniğin karşılıklı ilişkisinin keskin bir şekilde değişmesi, tam da bu son yarım yüzyılda oldu. Millikan'ın referans verdiği dönem, kapitalist refahın en yüksek noktasını kapsadığı gibi, kapitalist düşüşün başlangıcını da kapsamaktadır.

Dünya çapındaki bu düşüşün başlangıcını örtbas etmek, kapitalizmin savunucusu olarak öne çıkmaktır. Henry Ford'a bile olsa onur verecek argümanların yardımıyla, sosyalizmi elinin tersi ile iter bir tarzla reddeden Dr. Millikan, bize hiçbir dağıtım sisteminin insan ihtiyaçlarını üretimi arttırmadan karşılayamayacağını anlatıyor. Şüphesiz! Ancak ne yazık ki meşhur fizikçimiz, milyonlarca Amerikalı işsize, ulusal geliri arttırmaya nasıl iştirak edeceklerini

açıklamadı. Bireysel inisiyatifin cazibesini ve yüksek emek üretkenliğini korumak üzerine soyut vaazlar, elbette ki ne işsizlere iş sağlar, ne bütçe açığını kapatır, ne de ulusal sermayeyi içinde bulunduğu kör yoldan kurtarır.

Marx'ı ayırt eden şey, onun dehasının evrenselliği, çeşitli alanların olgularını ve gelişimlerini asli bağlantıları içinde anlama yeteneğidir. O, doğal bilimlerde bir uzman olmaksızın, bu alandaki muazzam keşi erin anlamlarını ilk takdir edenlerden biriydi; örneğin Darwin'in teorisi. Marx, bu üstünlüğü, zekâsından çok yöntemi sayesinde sağladı. Burjuva kafalı bilim adamları sosyalizmin ilerisinde olduklarını düşünebilirler; şu anda Robert Millikan'ın durumu, onların sosyoloji alanında da ümitsiz şarlatanlar olmayı sürdürdüklerini yalnızca bir kez daha kanıtıyor. Onlar bilimsel düşünmeyi Marx'tan öğrenmelidirler.

Üretim Olanakları ve Özel Mülkiyet

1937'nin başlarında Kongreye mesajında Başkan Roosevelt, ulusal geliri 90 veya 100 milyar dolara yükseltme arzusunu açıklamıştı, ancak bunun nasıl yapılacağını göstermemişti. Kendi içinde bu program son derece makuldür. 1929'da yaklaşık 2 milyon işsiz varken, ulusal gelir 81 milyar dolara ulaşmıştı. Mevcut üretici güçler harekete geçirildiğinde, Roosevelt'in programını yaşama geçirmekle yetinmeyecek ve hatta onu gözle görülür şekilde aşacaktır. Makineler, hammadde, işçiler, her şey uygundur, halkın ürünlere olan ihtiyacından söz etmeye bile gerek yok. Buna rağmen eğer plan yaşama geçirilemezse - ki geçirilemez -, bunun tek nedeni kapitalist mülkiyet ile toplumun genişleyen üretime duyduğu ihtiyaç arasındaki uzlaşmaz karşıtlıktır. Hükümet destekli ünlü Potansiyel Üretim Kapasitesi Ulusal Araştırması, 1929'da kullanılan üretim ve hizmetlerin toplam maliyetinin, perakende satış fiyatı üzerinden hesaplanarak, yaklaşık olarak 94 milyar dolar tuttuğu kararına vardı. Eğer üretimin tüm güncel olanakları kullanılmış olsaydı bu rakam 135 milyar dolara çıkacaktı, ki bu da aile başına yılda ortalama 4370 dolar ederdi ve iyi ve rahat bir yaşam elde etmek için yeterli olurdu. Buna, Ulusal Araştırma hesaplarının, Birleşik Devletler'deki mevcut üretim örgütlenmesine -kapitalizmin anarşik tarihinden çıkıp geldiği haliyle - dayandığını eklemek gerekir. Bizzat bu malzeme sosyalist bir birleşik plan temelinde yeniden donatılsaydı, üretim hesapları gözle görünür şekilde aşılabilir

ve tüm halka son derece kısa bir işgünü temelinde yüksek bir yaşam standardı temin edilebilirdi.

Bu nedenle, toplumu korumak için, tekniğin gelişimini denetlemek, fabrikaları kapatmak, çiftçileri tarımı sabote etmeleri için primlerle ödüllendirmek, işçilerin üçte birini sefillere çevirmek ya da manyakları diktatör olmaları için çağırmak gerekmiyor. Toplum çıkarlarının iğrenç bir şekilde alaya alınması olan bu önlemlerin hiçbiri gerekli değildir. Zorunlu ve acil olan, üretim araçlarını şimdiki asalak sahiplerinden ayırmak ve toplumu gerçekçi bir plana göre örgütlemektir. Ardından toplumun hastalıklarına çare bulmak gerçekten ilk kez mümkün olabilecektir. Çalışabilecek herkes iş bulabilecektir. İşgünü kademe kademe kısılacaktır. Toplumun tüm üyelerinin istemleri artan ölçüde tatmin edilecektir. “Mülkiyet”, “kriz”, “sömürü” sözcükleri kullanımdan kalkacaktır. İnsanoğlu sonunda gerçek insanlık eşliğini geçecektir.

Sosyalizmin Kaçınılmazlığı

“Büyük sermaye sahiplerinin sayılarındaki sürekli azalmayla birlikte...” diyor Marx, “yoksulluğun, ezilenlerin, gerileyenlerin, sömürülenlerin ve köleliğin kitlesi büyür; ancak bununla birlikte de, sayıca daima artan, disiplinli, birleşmiş, tam da kapitalist üretim sürecinin kendi mekanizması tarafından örgütlenmiş bir sınıfın, işçi sınıfının isyanı gelişir. Üretim araçlarının merkezileşmesi ve emeğin toplumsallaşması, sonunda, kapitalist kabuk ile bağdaşamaz hale gelir. Bu bağdaşmazlık patlayarak paramparça olur. Kapitalist özel mülkiyetin matem çanı çalar. Mülksüzleştirilenler mülksüzleştirilir.” Sosyalist devrim budur. Marx’a göre, toplumu yeniden yapılandırma sorunu, onun kişisel tercihleri tarafından güdülenen bazı hükümlerden doğmadı; demirden tarihsel zorunluluktan - bir yandan üretici güçlerin ulaşmış olduğu güçlü olgunluktan; diğer yandan kaderi emek değer yasasına bağlı olan bu güçleri ileri götürmenin olanaksızlığından - çıkıp geldi. Bazı aydınların, Marx’ın öğretilerine aldırış etmeksizin, sosyalizmin kaçınılmaz değil, ancak mümkün olduğu temasını işleyen eserleri, içerikten hepten yoksundur. Açıkçası, Marx, sosyalizmin insanın irade ve eylemi olmaksızın gerçekleşebileceğini ima etmedi: Böylesi bir kir düpedüz saçmalıktır. Marx, kapitalist gelişmenin kaçınılmaz olarak ulaşmak zorunda olduğu son noktadaki

ekonomik çöküşten - ve bu çöküş gözler önündedir -, üretim araçlarının toplumsallaşması dışında hiçbir çıkış yolu olamayacağını önceden haber verdi. Üretici güçler yeni bir örgütleyiciye ve yeni bir efendiye gereksinim duyacaktır ve varoluş bilinci belirlediği için, Marx'ın, işçi sınıfının hatalar ve yenilgiler pahasına gerçek durumu anlar hale geleceğine ve er geç zorunlu pratik sonuçlara ulaşacağına dair hiçbir şüphesi olamazdı.

Kapitalizmin yarattığı üretim araçlarının toplumsallaşmasının ekonomik açıdan muazzam faydalı olduğu, bugün sadece teoride değil, aynı zamanda tüm sınırlılıklarına rağmen SSCB deneyiminden de görülebilir. Doğru, kapitalist gericiiler, hiç de beceriksizce değil, Stalin rejimini sosyalizm kirlerine karşı bir bostan korkuluğu olarak kullanıyorlar. Gerçekte, Marx hiçbir zaman sosyalizmin bir tek ve dahası geri bir ülkede başarılabilirliğini söylemedi. SSCB'deki kitlelerin devam eden yoksulluğu, kendisini ulusun ve onun yoksulluğunun üzerinde yükselten ayrıcalıklı kastın mutlak kudreti, nihayet, bürokratların kudurgan sopa-yasası, sosyalist ekonomi yönteminin değil, kapitalist kuşatma çemberine yakalanan SSCB'nin yalıtıklığı ve geriliğinin sonucudur. Şaşılacak olan şey, planlı ekonominin böylesi istisnai elverişsiz koşullar altında bile, yenilmez faydalarını göstermeyi başarmış olmasıdır.

Kapitalizmin demokratik türünün olduğu kadar faşist türünün de tüm koruyucuları, "mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmelerini" engellemek için sermaye kodamanlarının iktidarını sınırlamaya ya da en azından üstünü örtmeye çalışıyorlar. Reformist girişimlerinin başarısızlığının kaçınılmaz olarak sosyalist devrime yol açacağını hepsi farkında ve pek çoğu da bunu açıkça kabul etmekte. Hepsi de kapitalizmi koruma yöntemlerinin ancak gerici ve ümitsiz bir şarlatanlık olduğunu göstermeyi başardılar. Marx'ın sosyalizmin kaçınılmazlığı öngörüsü, böylelikle olumsuzundan kanıtlama yoluyla tümüyle doğrulanmıştır.

Sosyalist Devrimin Kaçınılmazlığı

1929-1932'deki büyük kriz döneminde geliştirilen "Teknokrasi" programı, ekonominin, sadece bilimin doruklarındaki teknik ile toplumun hizmetindeki

hükümetin bileşimi aracılığıyla akılcı bir biçimde düzenlenebileceği doğru öncülü üzerine kurulmuştur. Böylesi bir bileşim, sağlanan teknik ve hükümet özel mülkiyetin köleliğinden kurtarıldığında mümkündür. Büyük devrimci görevin başladığı yer işte burasıdır. Tekniği özel çıkarlar kliğinin elinden kurtarmak ve toplumun hizmetindeki hükümete vermek için, “mülk sahiplerinin mülksüzleştirilmeleri” zorunludur. Yalnızca, çıkarları kendi kurtuluşunda yatan ve teknelci sömürücülere karşı olan güçlü bir sınıf bu görevi tamamlayabilir. Yalnızca proleter bir hükümet ile uyum içindeki kaliteye teknisyen tabakası, gerçekten bilimsel, gerçekten ulusal, yani sosyalist bir ekonomi inşa edebilir.

Bu amacı barışçıl, aşamalı, demokratik yoldan başarmak, şüphesiz en güzeli olurdu. Ancak kendi ömrünü tüketmiş bir toplumsal düzen, yerini ardılına hiçbir zaman direnmeksizin bırakmaz. Eğer genç, güçlü demokrasi, zamanında zenginliğin ve iktidarın plütokrasi tarafından zapt edilmesinin önüne geçememişse, bunak ve harap bir demokrasiden, altmış ailenin sınırsız egemenliği üzerine kurulu olan bir toplumsal düzeni dönüştürme yeteneğinde olduğunu kanıtlamasını beklemek olanaklı mıdır? Teori ve tarih, bir toplumsal rejim değişikliğinin sınıf mücadelesinin en yüksek biçimini, yani devrimi ön gerektirdiğini öğretmektedir. Kölelik dahi Birleşik Devletler’de bir iç savaş olmaksızın kaldırılamadı. “Zor, yeni bir topluma gebe her eski toplumun ebesidir.” Sınıflı toplum sosyolojisinde bu temel prensip üzerine Marx’ı çürütebilen henüz olmamıştır. Sosyalizme giden yolu ancak sosyalist bir devrim temizleyebilir.

Dipnotlar

- 1.)** Orijinali *marasmus*. Kuruyup zayı ama anlamına gelen tıbbi bir terim. (ç.n.)
- 2.)** Plütokrasi: zenginler hakimiyeti. (Ç.n.)